

Replik til h.r.adv. J. B. Hjort

I sitt svar til meg i Aftenpostens aftennummer for den 12. ds. går advokat Hjort utenom det som var gjenstand for min kritikk: at han i sin bok sikter påtalemyndigheten, hvis sjef jeg dengang var, for å ha syndet mot prinsippet om likhet for loven ved «politisk påvirkede påtaleunntatelser f. eks. overfor tyskerarbeiderne som bygde festninger mot egne og allierte tropper».

Advokat Hjort kaller dette «en i og for seg nokså uviktig setning» i boken om «Justismord». Men det er ikke uviktig — det er tvertom meget alvorlig — at en ansvarlig advokat i trykt skrift fremsetter en slik beskyldning mot påtalemyndigheten.

Advokat Hjort har ikke i sitt svar tilbakekalt og beklaget sin siktelse mot påtalemyndigheten. Han omtaler nå overhodet ikke den «politiske påvirkning», men hans svar må bekrefte inntrykket av at påtalemyndigheten overhodet ikke har aksjonert mot tyskerarbeidere som bygde festninger for fienden.

Som det fremgår av min redegjørelse i Aftenposten ble arbeidets art eller krigsviktige betydning ansett som et særlig betydningsfullt moment ved bedømmelsen av om forholdet skulle ansees som utilbørlig. Festningsarbeid hører selvsagt til det mest krigsviktige, og etter mitt direktiv skulle det innledes straffefølgning mot dem som hadde utført slikt arbeid, medmindre det forelå formildende omstendigheter, som kunne medføre at forholdet likevel ikke kunne ansees som utilbørlig.

Som kst. riksadvokat Ø. Thommessen har forklart i sin innberetning til Justisdepartementet i sakene mot Langeland og Bergsvik (vedlegg nr. 2 til St.meld. nr. 64/1950 p. 17), har forfølgningen mot tyskerarbeiderne mange steder vært lite effektiv fordi myndighetene ikke har maktet å foreta en så omfattende efterforskning at det er blitt bragt på det rene hvilke arbeidere som har opptrådt til fordel for fienden på en så klanderverdig måte at deres forhold bør medføre straffansvar. Det gjøres oppmerksom på at hele oppgjøret med de økonomiske landssvikere preges av bevisvanskene og at dette særlig gjør seg gjeldende overfor tyskerarbeiderne, fordi antallet var så stort.

Men det fremheves samtidig at det er uriktig å fremstille det som om det overhodet ikke er foretatt noe overfor tyskerarbeiderne. Og det opplyses at de aller fleste saker mot dem er endelig avgjort ved vedtagelse av forelegg eller dom i herreds- og byrettene, men at selv Høyesterett har pådømt en lang rekke saker mot tyskerarbeidere.

Advokat Hjort omtaler en opplevelse han hadde høsten 1940 under en reise til Sørlandet. Toget var overfylt av unge menn som dro på festningsarbeid ved Kristiansand fordi tyskerne betalte langt bedre enn andre. Det fantes nesten ikke gårdsgutter igjen på gårdene.

Jeg er enig i at dette var ille. Og i slike tilfelle som advokat Hjort her nevner, skul'e det etter mine direktiver aksjoneres.

Men advokat Hjort er selv ikke helt uten ansvar for den innstilling endel av den norske ungdom dengang hadde fått til det å ta arbeid på tyske anlegg. For advokat Hjort hadde som formann for Administrasjonsrådets utvalg for norske krigsfanger gått inn for at frigitte norske krigsdeftagere skulle ha fortrinnsrett til arbeid på tyske anlegg. I et brev til Arbeidsgiverforeningen av 11. juni 1940 hadde advokat Hjort således på vegne av utvalget skrevet følgende:

«Ved forhandlinger med vedkommende tyske myndigheter har utvalget oppnådd at frigitte fanger skal være fortrinnsberettiget til arbeid ved anlegg som utføres for de tyske myndigheter.

Imidlertid har vedkommende myndigheter meddelt meg at gjennomføringen herav avhenger av at de norske entreprenørførretninger stiller seg lojalt til saken, idet de tyske myndigheter gjennomgående lar sine arbeidere utføre av norske entreprenører.

Da jeg går ut fra at Deres forening er rette vedkommende i denne sak, tillater jeg meg å anmode Dem om å bistå med at den ovennevnte imøtekommenhet fra de tyske myndigheters side kan bli omsatt i praksis.

Jeg ser saken slik at de nordmenn som har satt sitt liv på spill for landets skyld under krigen, og iallfall har forsømt sin private virksomhet i krigstiden og det senere krigsfangenskap, har et rimelig krav overfor resten av nasjonen på å få arbeide fremfor dem som ikke har ydet det samme. Jeg ville av nasjonale grunner anse det som ytterst uheldig om krigsdeftagerne ikke skulle få arbeide, og, spesielt etter at de tyske myndigheter har stillet dette i utsikt, at det skulle strande på norske instanser.

I henhold hertil tør jeg anmode Dem om å underrette entreprenører, murmestere og andre herom, og at De vil gjøre Deres innflytelse gjeldende for at krigsfangene kan oppnå de fordeler som er lovet dem.»

(Sitert fra Erstatningsdirektoratets «Undersøkelser vedrørende norske myndigheters stilling til tyske arbeidsopdrag den første tid efter 8. april 1940».)

Etter hvilke retningslinjer mener advokat Hjort at påtalemyndigheten etter frigjøringen burde ha behandlet dem som på hans initiativ fikk arbeid på tyske anlegg? Er det hans mening å påstå at påtalemyndigheten i den utstrekning den ikke har aksjonert mot disse folk har latt seg påvirke av politiske motiver?

Om advokat Hjort ikke vil besvare disse spørsmål, så må jeg oppfordre ham til iallfall å gi et klart svar på dette spørsmål.

Vil uttalelsen om brudd på prinsippet om likhet for loven ved «politisk påvirkede påtaleunntatelser, f. eks. overfor tyskerarbeiderne som bygde festninger mot egne og allierte tropper» blir rettet i neste opplag av boken?

Oslo, den 13. november 1952.

Sven Arntzen.

Medlemskapet i N.S.

Vi har mottatt en lang rekke henvendelser til advokat Sven Arntzen i anledning av hans anmeldelse av advokat Hjort bok «Justismord». De beskjefteger seg alle sammen stort sett med det samme tema, og vi gjengir derfor nedenfor et innlegg fra doktor Jac. Erichsen, Grimstad, som representativt for dem alle:

Hr. høyesterettsadvokat
Sven Arntzen!

I omtalen av høyesterettsadvokat J. B. Hjorts utkomne bok, «Justismord» i Aftenpostens nr. 522 sier De til slutt: «Datoen 22. januar 1942 henger sammen med at det den dag av Kongen ble utferdiget en provisorisk anordning som satte straff for å opprettholde medlemskap i N.S. Fra den dag hadde således også de «passive» fått et varsko. De kunne ikke lenger høres med at de ikke hadde forstått, at deres forhold ble rammet av bestemmelsen i den alminnelige straffelov.»

Nu vil jeg gjerne spørre hr. høyesterettsadvokaten om på hvilken måte de tusener N.S.-medlemmer skulle fått underretning om den kongelige forordning. Det kunne vel ikke være mulig på annen måte enn gjennom radio. Men hadde de mange tusener noen plikt til å høre på røsten fra London? Og de mange medlemmer, som ingen radio hadde, eller kanskje hadde en radio, som ikke kunne få forbindelse med London, hvordan skulle de ellers kunne få greie på kongelige anordninger fra utlandet? Radioapparater var dengang, altså for 10 år siden, ikke hver manns eie, som nu for tiden, og lytting på utlandet var ikke så liketil som nu. Vårt land var jo okkupert og for å være lovlige var vi nødt til å følge Haagerkonvensjonens pkt. 43 og 45, som sier, at okkupasjonsmakten har all den administrative myndighet, som normalt tilkommer landets regjering. De mange passive N.S.-medlemmer som ikke hadde anelse om den provisoriske anordning av 22. januar 1942, da den ikke var kunngjort for dem på normal måte, mener seg derfor urettmessig dømt. Vil være hr. høyesterettsadvokaten takknemlig for et svar på ovenstående.

Ærbødigst
Jac. Erichsen.

100139